

İSTENİLMİYEN TÜRDEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARI ORTADAN KALDIRMAK İÇİN ÖĞRETMENLERİN BAŞVURDUKLARI YÖNTEMLERİN İNCELENMESİ (ANKARA-GÖLBAŞI İLÇESİ ÖRNEĞİ) ¹

Ziya BOZDEMİR ²

ÖZET

Yapılan bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında görevli olan öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaştıkları istenilmeyen türden öğrenci davranışlarının ve bu davranışları ortadan kaldırmak için öğretmenlerin başvurdukları yöntemlerin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara- Gölbaşı ilçesinde bulunan 7 farklı ortaöğretim kurumunda görevli bulunan ve benzeşik örnekleme yöntemi ile çalışmaya katılan 205 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri ölçek kullanılarak toplanmış ve SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda derslerde en sık karşılaşılan istenilmeyen öğrenci davranışları; derste sebepsiz olarak yere sınıfta dolaşma, arkadaşlarının araç gereçlerine zarar verme, sınıfta gizli bir biçimde bir şeyler yeme içme, ders esnasında kendi aralarında not yazma, verme, derste abartılı gülmeye bulunmuştur. Biraz önemli davranışlar ile önemli derecesi yüksek davranışların gözlenme sıklığı, daha az öneme sahip davranışların gözlenme sıklığına oranla daha yüksek görülmektedir. Ayrıca, istenilmeyen türden davranış gruplarının tamamında cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Erkekler, kadın öğretmenlere göre az önemli davranışlarla daha sık karşılaşmaktadırlar. Biraz önemli davranışlar, çok önemli davranışlar ve genel istenilmeyen davranışlar ile ise kadın öğretmenler erkeklerle oranla daha fazla karşılaşmaktadırlar. Diğer taraftan; öğrenci ile yaptığı davranış hakkında konuşma, öğrenciye sınıf içerisinde uyması gereken kuralları hatırlatma ve sınıfta bulunan tüm öğrencileri uyarak sınıfın kurallarını vurgulama en sıklıkla başvurulan yöntemler olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin kısa süreli müdahalede bulunma yöntemlerini, orta ve uzun süreli stratejilere göre çok daha az sıklıkta tercih ettikleri anlaşılmıştır. Öte taraftan uzun süreli stratejiler açısından kadın öğretmenlerin davranışta bulunma sıklık ortalaması erkek öğretmenlerinkinden anlamlı ölçüde farklılaşmış olup erkek öğretmenlerin uzun süreli stratejileri kadın öğretmenlere kıyasla daha çok kullandıkları görülmektedir. ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: İstenilmeyen Davranış, Ortaöğretim, Sınıf Yönetimi.

EXAMINATION OF THE UNWANTED STUDENT BEHAVIOR AND THE METHODS USED BY TEACHERS TO ELIMINATE THESE BEHAVIORS (ANKARA-GÖLBAŞI DISTRICT EXAMPLE)

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the undesirable student behaviors that teachers working in secondary education institutions encounter in the classroom and the methods of solving these behaviors. The working group of the study consisted of 205 teachers working in 7 different secondary schools in Gölbaşı district of Ankara and included in the study with homogeneous sampling method. The data of the research were collected through a scale and analyzed with the SPSS 24 program. As a result of the research, the most common undesirable behaviors in the lessons are wandering around aimlessly in the classroom, damaging other people's belongings in the classroom, eating and drinking something secretly in the classroom, writing and sending notes to each other in the lesson, and excessive laughing in the lesson. The frequency of slightly important behaviors and very important behaviors is higher than the frequency of less important behaviors. In addition, a significant difference was found in all undesirable behavior groups according to gender ($p<0.05$). Males encounter less important behaviors more often than female teachers. On the other hand, female teachers encounter some important behaviors, very important behaviors and general undesirable behaviors more than males. Furthermore, it was determined that talking with the student about the behavior, reminding the student about the rules of the class, and emphasizing the classroom rules by warning the whole class were the most frequently used strategies. In addition, it was understood that teachers preferred short-term intervention strategies less than medium and long-term intervention strategies. On the other hand, in terms of long-term strategies; the mean frequency of application of women is significantly different from that of men, and men use long-term strategies more frequently than women ($p<0.05$).

Keywords: Undesirable Behavior, Secondary Education, Classroom Management.

Önerilen Atf:

Bozdemir, Z. (2022). İstenilmeyen Türden Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışları Ortadan Kaldırmak İçin Öğretmenlerin Başvurdukları Yöntemlerin İncelenmesi (Ankara-Gölbaşı İlçesi Örneği) Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT), 6(1), ??-??.
TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1110641>

¹ Araştırma Makalesi - Kabul Tarihi: 05.05.2022 - Geliş Tarihi: 28/04/22

² Öğretmen, Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Ankara-Türkiye, ziyabozdemir66@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7856-9585

1. GİRİŞ

Eğitim kavramına farklı kaynaklarda farklı anlamlar yüklenilmekte olup eğitim, bireyde bilinçli ve istenilen türde, kalıcı ve izli davranışlar yaratma süreci olarak yaygın bir tanımlama biçimine sahiptir (Başar, 1999: 12). Yapılan eğitim etkinliklerinin etkili ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ve bu etkinliklerle umulan amaçların elde edilebilmesi için öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine hakim olması ve sınıf içerisinde karşılaşılabilecek olan istenilmeyen türdeki davranışları ortadan kaldıracak bilgi birikimi ve stratejilere sahip olması gerekmektedir (Karip, 2002: 117-118). Bunun dışında her bir öğretmenin sınıfta görülebilecek istenilmeyen türdeki davranışlara karşı kendine has birtakım yöntemlerinin olması da gerekmektedir. Bu olmazsa, sınıf ortamında görülebilecek ufak sorunlar çok daha önemli sorunlara evrilebilir ki bunun sonucunda sınıf, hem öğrenciler hem de öğretmenler için katlanılması güç bir ortama dönüşebileceği gibi eğitimle ulaşılmak istenen hedeflere varmak imkânsız bir hal alabilir (Öztürk, 2002: 155-156). Bu nedenle öğretmen, sınıf ortamında gereken düzenlemeyi yapmalı, çok daha iyi ve başarılı bir eğitim ortamı oluşturmalı, sınıfta meydana gelebilecek olumsuz durumlara karşı her daim hazırda olmalı ve bu tür olumsuzluklara karşı etkili olabilecek yöntem ve teknikler kullanabilmelidir (Erden, 2001: 20).

Etkili sınıf yönetiminin karşısındaki en önemli engellerden birisi şüphesiz ki istenilmeyen öğrenci davranışlarıdır. İstenmeyen yöndeki öğrenci davranışları; “sınıf içerisinde bulunan diğer kişileri huzursuz eden, öğretmen ve öğrencilerin ortak menfaatlerini olumsuz etkileyen, sınıftaki etkinlikleri bozucu, eğitsel hedef ve planlamalara olumsuz şekilde etki eden, öğretmenlerin beklentisi ile okulun amaç ve normlarına ters düşen, sınıf içerisinde huzursuzluk çıkaran davranış türleridir” (Kılbaş, 2003: 85). Celep (2000: 255-256) ise istenilmeyen türdeki öğrenci davranışlarını; sınıfta bazı öğrencilerce çıkarılabilecek ve diğer öğrencilerin eğitim görmelerine mani olabilecek, kasten ya da kasıtsız olarak ortaya çıkarılan her türlü davranış olarak nitelemektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışları bugün eğitim ortamlarındaki önemli problemler arasında gösterilebilir. Sınıf ortamında sıklıkla karşılaşılan istenilmeyen davranışlardan bazılarını örnek olarak; saygısız ve kaba ifadeler kullanmak, küfür etmek, hakarete bulunmak, temizlik kurallarına uymamak, arkadaşlarını huzursuz etmek, bir iş görürken özensiz ve dikkatsiz biçimde davranarak, arkadaşlarının sözünü izinsiz ve gereksiz yere kesmek, ders işlemelerine engel oluşturmak, yapılan çalışmalara mani olmak, öğretmenin sözünü kesmek ve kaba tavır sergilemek gibi davranışları vermek mümkündür. Şenkulak (2010), bu davranışları önem derecesine göre gruplandırmıştır (Tablo 1).

Az Önemli Düzeydeki İstenmeyen Türden Öğrenci Davranışları	Biraz Önemli Düzeydeki İstenilmeyen Türden Öğrenci Davranışları	Çok Önemli Düzeydeki İstenilmeyen Türden Öğrenci Davranışları
Grupla yapılan çalışmalarda gereksiz ve ders dışı konuşma, sohbet etme	Sınıftaki etkinliklerde öğretmenine ve arkadaşlarına yalan söz söyleme	Dersteyken telefonla uğraşma meşgul olma eğilimi gösterme
Sınıftaki öğretmen ve arkadaşına saygısız ve kaba cevap verme	Sınıftaki etkinliklerde ders araç-gereçlerini özensiz kullanma	Sınıfta kendisinin olmayan eşyaları izin almadan kullanma
Ders esnasında arkadaşlarına bir şeyler atma	Ders esnasında komiklik yapmaya çalışarak arkadaşının dikkatini bozma	Sınıfta okula ait malzeme- araç ve gereçlere zarar verici davranışta bulunma
Sınıftaki arkadaşlarından yakınma (şikâyette bulunma)	Dersteyken gürültülü ses yapma	Sınıfta bulunan arkadaşına tehdit vâri konuşma
Yandaki ya da arka sıradaki arkadaşını huzursuz etme	Dersteyken gereksiz yere ortalıkta dolaşma	Sınıftaki arkadaşlarının eşyalarına zarar verici davranışta bulunma
Sınıftaki diğer arkadaşlarının sözlerini kesme	Dersteyken fısıldayarak veya gizlice konuşma	Sınıfın kurallarını ihlal etme
Derste etkinliklere katılmama (yapmama)	Dersteyken birilerine not yazarak verme	Sınav esnasında kopya çekmeye alışma
Derste çekimsiz davranış gösterme	Ders esnasında abartı şekilde gülme	Derste için gerekli araç gereçleri okula getirmemek
Sınıfta gizli bir biçimde bir şeyler yeme içme	Derste dışarıya bakmak ilgiyi dışarıya verme	Sınıftaki diğer öğrencilere hakarete bulunma
Dersteyken izinsiz konuşma	Dersi dinliyormuş gibi gözüküp dinlememe	Devamsızlıkta bulunma
Derslere zamanında gelmeme	Sınıf iç etkinliklerde arkadaşları ile alay etme	
Dersteyken dalma, uyuklama	Sınıftaki arkadaşlarına kaba ve argo konuşma, bağırma	
Verilen ödevleri zamanında yapmama		
Sınıfı temiz ve düzenli kullanmama		

Tablo 1. Sınıf Ortamında Karşılaşılabilen İstenilmeyen Türdeki Öğrenci Davranışları

Öğretmenler, sınıfta meydana gelebilecek istenmeyen türdeki davranışlara hepsini, her zaman, henüz baştan engel olamasalar da bu türden davranışlara karşı geliştirebilecekleri doğru strateji ve yöntemlerle bunların ciddi bir bölümüne engel olabilirler, ortaya çıkmış olsa dahi aynı şekilde doğru yöntem ve stratejilerle başarılı bir biçimde bertaraf edebilirler. Bunlar için kullanılan istenmeyen türdeki öğrenci davranışlarıyla başa çıkma yöntem ve stratejileri, kısa vadeli yöntem ve tekniklerden uzun süreli stratejilere doğru daha geniş bir alan oluşturabilmektedir. Kısa süreli yöntem ve teknikler daha ziyade sözel unsurlarken uzun süreli stratejiler daha gelişmiş ve komplike bir durum arz etmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkün: Öğrenciye dönerek dikkat kesilmek, gözle temas kurmak, görmezlikten gelmek, öğrenci ile davranışı hakkında konuşmak, ona sorular yönelmek, öğrenciye yer değişikliği yaptırmak, cezai yaptırımda bulunmak, rehberlik servisine ya da okul yönetimine yönlendirmek şeklinde belirtmek mümkündür (Korkmaz, 2004: 182; Yalçınkaya vd., 2006: 126; Tertemiz, 2006: 75).

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu çalışmanın gayesi, orta öğretim kurumlarında görevli olan öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaşılabilecekleri türden öğrenci davranışlarını ve bu davranışları ortadan kaldırmak için başvurulan yöntemleri belirlemektir. Bu doğrultuda evvela, istenilmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklıkları, bunun kategorilere göre dağılımı ve kategorilerin puanlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediği tespit edilmiştir. Sonrasında istenilmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklıkları öğretmenlerin cinsiyetine göre incelenmiştir. Ardından öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi stratejileri, cinsiyete göre de dahil olmak üzere incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırma ile ilgili gerekli literatürü taradığımızda istenilmeyen türdeki davranışlara dair pek fazla çalışmanın gerçekleştirildiği görülmüştür. Fakat yapılan bu çalışmaların ekseriyetinin ilköğretimlerde görev yapan öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları sınıf içerisinde istenilmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin çalışmalar olduğu göze çarpmaktadır. Orta öğretim okullarında görevli olan öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin kısıtlı sayıda araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu düzeyde, Bolat (2002), Beşdok (2007) ve Şenkulak'ın (2010) farklı araştırmaları bulunmaktadır. Dolayısıyla yapılan bu çalışma, orta öğretim okullarında görevli olan alan öğretmenlerinin sınıf ortamında karşı karşıya kaldıkları istenilmeyen türdeki davranışları içeren, bu kapsamda yapılmış az sayıdaki araştırmalardan birisi olabilecektir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modeli; yapılan bir araştırmada, irdelenen konu veya olayla ilgili herhangi bir müdahale gerçekleştirilmeksizin, kendi koşulları içerisinde tarif edilmesine dayanan bir model türüdür. Bu model türünde araştırmacı, hakkında bilgi edinmek istediği olaylar yada olgu üzerinde bir değişiklikte bulunma amacı gütmeksizin çalışmasını yürütür (Karasar, 2016). Büyüköztürk'e vd. (2013) göre ise tarama modelinin esasında yaşanıp bitmiş yada henüz yaşanmaya devam eden durumların şu haliyle, (yani bazı değişikliklere neden olmadan) tarif edilmeye çalışılması yer almaktadır. (Büyüköztürk, vd., 2013). Bu modelde; bilimsel gözlem, kayıt altına alma, olay ve olgular arasındaki ilişki ve bağlantıları ortaya çıkarma ve elde edilen veriler üzerinden tümel değerlendirmelere ulaşma çabaları yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle bilimsel verilerin betimsel tarifi söz konusudur. (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini, Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde yer alan ve orta öğretim kurumlarında görevli olan öğretmenler; çalışma grubunu ise Gölbaşı'ndaki 7 farklı orta öğretim okulunda görevli olan 205 öğretmen oluşturmakta. Çalışma grubunun seçilmesinde, amaçsal örneklem yöntemlerinden biri olan benzeşik örneklem yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme yönteminde araştırmanın problemiyle ilgili olarak küçük ve homojen bir örneklem ele alınmaktadır. Örnekleme, evrende yeri olan benzer bir altgrubu veya daha özel bir yapıyı ifade etmektedir. Burada temel amaç probleme odaklanmaktır (Baltacı, 2018).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Şenkulak (2010) tarafından hazırlanmış ve İngilizce öğretmenleri üzerinde uygulanmış İstenmeyen Davranışlarla Karşılaşma Sıklığı Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeğin kullanılması için yazarından izin alınmıştır. Çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik araştırması sonunda ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri olarak 0,950 sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, Şenkulak'ın (2010) güvenilirlik bulguları ile ($\alpha=0,953$) benzerlik göstermektedir. Buna göre ölçeğin güvenilirlik düzeyi "mükemmel" olarak değerlendirilmiştir (George ve Mallery, 2010).

Veriler Analizi

Yapılan çalışma dahilinde elde edilen veriler nicel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu yöntem, Dawson (2015) tarafından; ortaya konulan çalışmanın ulaşılmak istenen amaçları doğrultusunda elde edilmiş olan bulguların istatistiki hale getirilerek analiz edilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Nicel analizler SPSS 24 programı kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda, katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımı, istenilmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklıkları ve bunlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin değerlendirilmesi tanımlayıcı istatistik yöntemleri kullanılarak, istenilmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklıklarının ve bunlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin cinsiyete göre incelenmesi ise bağımsız gruplar (ilişki olmayan örneklem) t-testi kullanılarak yapılmıştır.

Parametrik bir yapıya sahip olan t-testinin kullanılmasının nedeni analizlere dahil edilen bağımlı değişkene ait ortalamaların çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,50$ aralığında olup normal dağılım şartını sağlamasıdır. Tabachnick ve Fidell, (2013), sosyal bilimler alanında gerçekleştirilen araştırmalarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,50$ değerine sahip olması durumunda normal dağılım şartını sağlandığını öne sürmektedir. Ayrıca analizlerin tamamı % 95 güven aralığında bulunmuş olup $p < 0,05$ lik düzeyle anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Demografik Bulgular

Çalışmaya katılan toplam 205 öğretmenin %28'ini erkekler, %72'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Branşlara göre meslek derslerine giren öğretmenlerin oranı % 23,4; yabancı dil derslerine giren öğretmenlerin oranı %14,1; matematik ve fen derslerine giren öğretmenlerin oranı %29,3; sosyal bilgiler ve edebiyat gibi derslere giren öğretmenlerin oranı %29,3 iken resim - beden eğitimi - müzik gibi derslere giren öğretmenlerinin oranı ise %3,9'dur. Bunun dışında bir seneden daha az mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı %2,9; 1-5 yıl arasında mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı %12,7; 6-10 yıl arasında mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı %16,7; 11-15 yıl arasında mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı %27,5'tir. Ayrıca 16-20 yıl arası mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı %21,1; 21 yıl ve daha üzerinde mesleki deneyime sahip öğretmenlerin oranı ise %19,1'dir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın Öğretmenler	147	72,0
	Erkek Öğretmenler	58	28,0
Branş	Meslek Dersleri Öğretmenleri	48	23,4
	Yabancı Dil Dersleri Öğretmenleri	29	14,1
	Fen-Matematik Alanı Öğretmenleri	60	29,3
	Edebiyat- Sosyal Bilgiler Alanı Öğretmenleri	60	29,3
	Beden Eğitimi-Resim-Müzik Öğretmenleri	8	3,9
Mesleki Kıdem Süresi	1 Yılda Daha Az	6	2,9
	1-5 Yıl Arası Çalışan	26	12,7
	6-10 Yıl Arası Çalışan	34	16,7

11-15 Yıl Arası Çalışan	57	27,5
16-20 Yıl Arası Çalışan	43	21,1
21 Yıldan Fazla Çalışan	39	19,1
Toplam	205	100

İstenilmeyen Türdeki Öğrenci Davranışlarının Görülme Sıklıkları

- Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin sınıf ortamındaki istenilmeyen türdeki davranışlarla karşılaşılabilme sıklık dereceleri, 5’li Likert ölçeği ile işaretlenen seçeneklerin ortalamaları baz alınarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen ve en sıklıkla karşılaşılan istenilmeyen öğrenci davranışları sırasıyla; “Derste gereksiz yere ortalıkta dolaşma”, “sınıf içerisinde arkadaşlarının araç-gereçlerine zarar verme”, “sınıfta gizli bir biçimde yiyip-içme”, “derste arkadaşlarına not verme” ve “ders esnasında abartılı biçimde gülmedir”. Buna karşın en sıklıkla karşılaşılan davranışlara şöyledir; “sınıfı düzenli ve temiz kullanmama”, “ders esnasında söz almaksızın konuşma”, “verilen ödevleri zamanında yapmama”, “arkadaşlarını şikâyet etme (yakınma)”, “dersle ilgili araç-gereci okula getirmeme (unutma) ve “ders esnasında arkadaşlarının sözünü kesme davranışı gösterme” (Tablo 3).

Tablo 3. İstenilmeyen Davranışlarla Karşılaşma Sıklıkları

Davranış	Ortalama Puan
**Ders esnasında amaçsızca ortalıkta dolaşma	3,6
***Sınıftaki arkadaşlarının eşyalarına zarar verme	3,5
*Sınıfta gizli bir biçimde yeme-içme	3,5
***Sınıftaki arkadaşını tehdit etme	3,4
*Ders esnasında arkadaşlarına bir şeyler atma	3,4
**Derste birbirlerine not yazma ve iletme	3,4
**Ders esnasında abartılı gülme	3,4
***Sınıf içerisinde başkalarının eşyalarını izinsiz olarak alma	3,3
**Sınıftaki ders araç gereçlerini özensiz kullanma	3,2
*Sınıfta bulunan arkadaşlarına ve öğretmenlere kaba ve saygısızca cevap verme	3,1
*Derste çekingen davranma	3,1
*Derse geç gelme	3,1
**Derste komiklik yaparak arkadaşlarının dikkatini dağıtma	3,1
*** Sınıfta bulunan okulun araç ve gereçlerine zarar verme	3,0
** Sınıftaki arkadaşlarıyla alay etme	3,0
***Sınavda kopya çekme	3,0
**Dışarı bakarak vb. sınıf dışına ilgi duyma	3,0
***Sınıf içerisinde arkadaşına hakaret etme	2,9
**Sınıf içerisinde öğretmene yalan söyleme	2,9
*Derste dalıp gitme	2,9
***Cep telefonu ile meşgul olma	2,9
***Devamsızlık yapma	2,9
*Grupla yapılan çalışmalarda gereksiz yere konuşma ve sohbet etme	2,9
***Sınıf kurallarına uymama	2,8
**Sınıftaki arkadaşına argo konuşma bağırarak cevap verme,	2,8
*Yan taraftaki ve arka sıradaki arkadaşına rahatsızlık verme	2,8
*Ders etkinliklerine katılmama	2,8

**Derste fısıldanma ya da gizli konuşma	2,8
**Dersi dinliyor gözükme/dersi dinlememe	2,7
*Sınıf içerisinde arkadaşlarından yakınma (şikâyet etme)	2,6
**Derste gürültü çıkarma	2,6
***Derste ilgili araç-gereçleri okula getirmeme- unutmama	2,6
*Sınıfta bulunan arkadaşlarının sözlerini sık sık kesme	2,6
*Ödevlerini yapmama	2,5
*Derste söz almadan konuşma	2,5
*Sınıfı temiz kullanmama	2,3
*Az önemli istenilmeyen öğrenci davranışı	
**Biraz önemli istenilmeyen öğrenci davranışı	
***Çok önemli istenilmeyen öğrenci davranışı	

Ayrıca sınıf içerisinde istenilmeyen türdeki öğrenci davranışları önemlilik derecesine göre; az önemli olan istenilmeyen öğrenci davranışı, biraz önemli olan istenilmeyen öğrenci davranışı ve çok önemli olan istenilmeyen öğrenci davranışı şeklinde sınıflandırılmış ve bu sınıflandırmaya göre “biraz önemli istenilmeyen öğrenci davranışlarının” ve “çok önemli istenilmeyen öğrenci davranışlarının” görülme sıklığı, “az önemli olan istenilmeyen öğrenci davranışlarının” görülme sıklığına göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Kategorilerine Göre İstenilmeyen Davranışlara Ait İstatistikler

Kategori	Ortalama Puan
Biraz Önemli Olan İstenilmeyen Davranışlar	3,03
Çok Önemli Olan İstenilmeyen Davranışlar	3,03
Az Önemli Olan İstenilmeyen Davranışlar	2,86

Ayrıca, öğretmenlerin istenilmeyen türdeki davranışlarla karşılaşma sıklıkları ve bunların önem derecelerine göre, değişik gruplar arasında anlamlı ölçüde farklılıklar bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Az, Biraz ve Çok Önemli Düzeydeki İstenilmeyen Öğrenci Davranışlarının Karşılaştırılması

Karşılaştırma	Davranış Grubu	n	Ort.	s	t	p
1	Az Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	2,86	0,58	-2,803	0,005*
	Biraz Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	3,03	0,66		
2	Az Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	2,86	0,58	-2,846	0,005*
	Çok Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	3,03	0,63		
3	Biraz Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	3,03	0,66	0,017	0,987
	Çok Önemli İstenilmeyen Davranışlar	205	3,03	0,63		

*p<0,05

Buna göre, “biraz önemli” ve “çok önemli” istenilmeyen davranış ortalamaları, az önemli istenilmeyen davranış ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0,05). Biraz önemli ve çok önemli davranış ortalamaları arasındaysa anlamlı derecede farklılıklar bulunmamaktadır (p>0,05).

İstenilmeyen Türdeki Davranışların Görülme Oranlarının Öğretmenlerin Cinsiyet Durumlarına Göre İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin sınıf içerisinde karşı karşıya kaldıkları istenilmeyen türdeki öğrenci davranışlarının cinsiyet durumlarına göre ortalamaları ve bunların cinsiyet gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiş ve bulunan sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. İstenilmeyen Davranışların Cinsiyete Göre Farklılıkları

		n	Ort.	s	t	p
Az Önemli Olan İstenilmeyen Davranışlar	Kadın Öğretmen	58	2,79	0,60	-2,89	0,000*
	Erkek Öğretmen	147	2,97	0,51		
Biraz Önemli Olan İstenilmeyen Davranışlar	Kadın Öğretmen	58	2,94	0,67	-3,38	0,000*
	Erkek Öğretmen	147	2,73	0,58		
Çok Önemli Olan İstenilmeyen Davranış	Kadın Öğretmen	58	3,22	0,65	-2,67	0,010*
	Erkek Öğretmen	147	2,65	0,57		

*p<0,05

Buna göre, istenilmeyen davranış gruplarının tamamında cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. (p<0,05). Erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere oranla “az önemli” olan istenilmeyen davranışlarla daha sık karşı karşıya kalmaktadırlar. “Biraz önemli” olan ve “çok önemli” olan davranışlarda ise kadın öğretmenler erkeklerle öğretmenlere nispeten daha fazla karşılaşmaktadırlar.

İstenilmeyen Türden Davranışlar Karşısında Öğretmenlerin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Yöntem ve Stratejileri

Araştırmanın bu bölümünde; 205 branş öğretmeninden 36 adet istenilmeyen türdeki öğrenci davranışının ortadan kaldırılması için uyguladıkları stratejileri belirtmeleri istenmiştir. Yapılan analiz sonucunda en sık ve az uygulanan stratejiler ve ortalamaları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf İçi İstenilmeyen Davranışa Karşı En Çok ve En Az Uygulanan Stratejiler

En Çok Kullanılan Stratejiler	Ort.	En Az Kullanılan Stratejiler	Ort.
***Öğrenci ile yaptığı davranış hakkında konuşurum	4,89	**Öğrenciyi azarlarım	1,39
Öğrenciye sınıfın kurallarını hatırlatırım	4,29	*Rehber öğretmenle görüşürüm	1,25
**Tüm sınıfı uyararak, sınıf kurallarını vurgularım	3,41	**Öğrencinin onurunu kırarım	0,25
***Dersten sonra öğrenciyle konuşurum	3,30	**Öğrenciyi sevdiği şeylerden alıkoyarım	0,22
**Derhal davranışını sonlandırmasını isterim	2,46	**Öğrenciye söz hakkı vermem	0,22
*Göz teması kurarım	2,34	***Öğrenciyi müdüre yollarım	0,21
*Öğrenciye adıyla seslenirim	2,09	**Öğrenciyi dersten dışarı çıkarırım	0,14
*Öğrenciyi derse katmaya çalışırım	2,06	**Öğrenciyi sınıf içi eğitsel aktivitelere katmam	0,14

* Kısa Süreli müdahale yöntemleri

** Orta vadeli müdahale yöntem stratejileri

*** Uzun vadeli müdahale yöntem ve stratejileri

Elde edilen bulgulara göre; yapmış olduğu bu davranış hakkında öğrenciyle konuşurum, öğrenciye sınıf kurallarını yeniden hatırlatırım ve sınıfın tümünü uyararak, sınıfın kurallarına vurgu yaparım ilk üç sırada yer alırken; Öğrencinin ailesi ile görüşürüm, öğrenciyi sınıftan dışarı atarım ve öğrenciyi disipline gönderirim son üç sırada yer almıştır. Ayrıca, davranış türlerine göre en çok başvurulan stratejiler ise Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Davranışa Göre En Sık Başvurulan Stratejiler

Davranış	Strateji
***Sınıfta arkadaşına kaba davranma ve hakaret etme	*Göz teması Kuarırım
*Sınıfta arkadaşlarından yakınma (şikâyetle bulunma)	***Ders bittikten sonra öğrenciyle konuşurum
***Sınıfta başkalarının eşyalarını izinsiz alma	***Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
***Sınıfta okul araç ve gerecine zarar verme	** Tüm sınıfı uyarak, sınıf kuralları vurgularım
*** Sınıfta arkadaşını tehdit etme	**Öğrenciden davranışı derhal sonlandırmasını isterim
*Sınıfı temiz kullanmama	**Tüm sınıfı uyarak, sınıf içi kuralları vurgularım
** Sınıfta öğretmene yalan söyleme	*** Ders bittikten sonra öğrenciyle konuşurum
*Ders esnasında arkadaşlarına bir şeyler atma	**Öğrenciden davranışı derhal sonlandırmasını isterim
*** Sınıfta başkalarının eşyasına bilerek zarar verme	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
* Sınıfta öğretmene ve arkadaşlarına kaba yanıt verme	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
** Sınıfta arkadaşlarıyla alay etme	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
***Sınıf içi kurallara uymama	**Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
**Derste gürlütü yapma	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
*Ödevlerini zamanında yapmama	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
***Sınavda kopya çekme çalışma	** Öğrenciyi disipline gönderirim
** Sınıfta arkadaşına bağırma, kaba-argo konuşma	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
*Yanındaki ve arkasındaki öğrencileri rahatsız etme	**Öğrenciye sınıfın kurallarını hatırlatırım
** Sınıfta ders araç-gereçlerini uygunsuz kullanma	**Tüm sınıfı uyarak, sınıf kurallarını vurgularım
***Ders araç-gereçlerini derse getirmeme-unutma	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
*Sınıfta başkalarının sözünü kesme	**Öğrenciye sınıfın kurallarını hatırlatırım
*Derste etkinliklere katılmama	*Öğrenciyi sınıftan dışarı atarım
*Derste çekinceli davranma	*Öğrenciyi derse katmaya çalışırım
**Derste sebepsizce ortalıkta dolaşma	*Öğrenciye adıyla seslenirim
**Derste fısıldayarak ve gizlice konuşma	*Göz teması kuarırım
*Derste dalıp gitme	*Öğrenciye adıyla seslenirim
* Sınıfta gizli gizli yiyip içme	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
*Derse zamanında gelmeme	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
***Derste arkadaşlarına not yazma ve iletme	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
Derste abartılı gülme	* Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım

Derste arkadaşlarının dikkatini dağıtıcı komiklikler yapma	* Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
***Cep telefonuyla uğraşma	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
***Devamsızlık yapma	***Öğrencinin ailesi ile görüşürüm
**Dersi dinliyormuş gibi gözükerek/ dinlememe	*Öğrenciyi derse katmaya çalışırım
**Dışarı bakma, sınıf dışına ilgi duyma	*Öğrenciyi derse katmaya çalışırım
*Grup çalışmalarında gereksiz yere ve fazla konuşma ders dışı sohbet etme	*** Öğrenci ile davranışı hakkında konuşurum
*Derste söz almaksızın konuşma	** Öğrenciye sınıf içi kuralları hatırlatırım
* Az önemli istenilmeyen davranış/Kısa vadeli müdahale stratejisi	
**Biraz önemli istenilmeyen davranış/ Orta vadeli müdahale stratejisi	
***Çok önemli istenilmeyen davranış/Uzun vadeli müdahale stratejisi	

Ayrıca, sınıf ortamında karşılaşılan istenilmeyen türdeki öğrenci davranışları karşısında ders öğretmenlerinin başvurdukları strateji ve yöntemler kısa süreli, orta vadeli ve uzun vadeli müdahale yöntemleri olarak 3 gruba ayrılarak bu gruplarda kullanılan stratejilerin sıklık düzeyleri araştırılmıştır. Buna göre tespit edilen tanımlayıcı istatistikler Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Başvurulan Stratejilerin Ortalama Kullanma Sıklıklarının Karşılaştırılması

Strateji	Ort.	s	Min.	Maks.
Kısa Vadeli Strateji	9,78	6,35	0,00	35,00
Orta Vadeli Strateji	13,71	6,61	0,00	34,00
Uzun Vadeli Strateji	12,38	7,49	0,00	36,00

Buna verilere göre; öğretmenler kısa süreli yöntemleri ortalama 9,78 kez; orta vadeli yöntemleri 13,71 kez; uzun vadeli stratejileri ise 12,38 kez uygulamışlardır. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin kısa süreli müdahale yöntemlerini, orta ve uzun vadeli yöntem ve stratejilere göre daha az sıklıkta kullandıkları görülmektedir.

İstenilmeyen Türdeki Davranışlar Karşısında Öğretmenlerin Başvurdukları Yöntem ve Stratejilerin Cinsiyet Durumları Bakımından İncelenmesi

Sınıf içerisinde istenilmeyen türden davranışlar karşısında öğretmenlerin başvurdukları yöntemlerin cinsiyet durumları bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde erkeklerin uzun vadeli stratejileri uygulama sıklığı ortalamasının kadınlara oranla anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$) (Tablo 10).

Tablo 10. Başvurulan Yöntem Ve Stratejilerin Türleri Göre Uygulama Sayılarının Cinsiyet Durumları Bakımından Karşılaştırılması

		n	Ort.	s	t	p
Kısa Vadeli Yöntemler	Kadın Öğretmenler	58	10,14	6,47	1,124	0,052
	Erkek Öğretmenler	147	9,02	5,96		
Orta Vadeli Yöntemler	Kadın Öğretmenler	58	14,17	6,58	1,187	0,237
	Erkek Öğretmenler	147	12,95	6,40		
Uzun Vadeli Stratejiler	Kadın Öğretmenler	58	11,57	7,01	-2,005	0,046*
	Erkek Öğretmenler	147	13,84	7,64		

*p<0,05

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Ortaöğretim okullarında görevli olan öğretmenlerin sınıfta karşı karşıya kaldıkları istenilmeyen türden davranışların ve bunların ortadan kaldırılmasına dair yöntemlerin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Buna göre, araştırma sonucunda ulaşılan ilk bulgu olarak derslerde “en sık” olarak karşılaşılan istenilmeyen davranışlar; görülme sıklığı sırasına göre derste nedensiz yere ortalıkta dolaşma, arkadaşlarının eşyasına zarar verme, sınıfta gizli olarak bir şeyler yeme içme, sınıftaki arkadaşını tehdit etme, dersteyken başkalarına bir şeyler atma, derste birbirlerine not yazma ve derste abartılı gülme olarak tespit edilmiştir. Bu davranışlardan 2’si çok önemli, 2’si az önemli, 3’ü ise biraz önemli kategorisinde yer almaktadır. Buna göre çok önemli kategorisinde yer alan toplam 10 adet davranıştan 2’si olan “arkadaşlarının eşyalarına zarar verme” ve “sınıf içerisinde arkadaşlarını tehdit etme” davranışlarının derslerde en sık karşılaşılan davranışlar arasında olması dikkat çekmiştir.

Buna karşılık öğretmenlerin derslerde “en seyrek” olarak karşılaştıkları davranışlar ise yine görülme sıklığına göre sırasıyla sınıfı temiz ve düzenli kullanmama, ders esnasında söz almadan konuşma, ödevlerini yapmama, sınıf içinde başkalarının sözünü kesme, ders araç-gereçlerini derse getirmeme-unutma, ders esnasında gürültü yapma ve sınıf içerisinde arkadaşlarından şikâyet etme-yakınma olarak tespit edilmiştir. Bu davranışlardan 1’i çok önemli, 1’i biraz önemli, 5’i ise az önemli kategorisinde yer almaktadır. Buna göre, istenilmeyen davranışlar listesindeki toplam 10 adet çok önemli düzeyde istenilmeyen davranıştan ancak 1’inin (ders araç-gereçlerini derse getirmeyi unutma) en seyrek karşılaşılan davranışlar arasında olması sınıf yönetimi bakımından olumsuz bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Nitekim en çok karşılaşılan istenilmeyen türdeki davranışlar arasında; “sınıftaki arkadaşlarının eşyasına zarar verme” ve “sınıfta arkadaşını tehdit etme” bulunurken bu davranışlara ek olarak; sınıfta arkadaşlarına kaba davranma ve hakaret etme, arkadaşlarının eşyalarını izin almadan kullanma, okula ait araç-geçlere zarar verme, sınıf arkadaşlarını tehdit etme, arkadaşlarının eşya-arac ve gereçlerine zarar verme ile sınıfın kurallarına riayet etmeme, sınav esnasında kopya çekmeye çalışma, cep telefonu ile uğraşma ve devamsızlık yapma davranışları listenin orta sıralarında yer almıştır.

Literatürdeki benzer çalışmaların sonuçları incelendiğinde, liselerde en sık karşılaşılan istenilmeyen öğrenci davranışları olarak arkadaşları ile izin almadan ve gereksiz yere konuşma, ders esnasında farklı şekillerde gürültü yapma ve zorbalık içeren davranışların öne çıktığı görülmektedir. Nitekim Özer-Özgözü (2007) ve Tekin (2019) liselerde gerçekleştirdikleri araştırmalarda arkadaşları ile izin almadan konuşma ve çeşitli şekillerde sınıf ortamında gürültü yapmayı öğretmenlerin en sık karşılaştıkları istenilmeyen öğrenci davranışları olarak tespit etmişlerdir. Özdemir (2009), Şenkulak (2010) ve Kızıl (2019) da farklı düzeylerde yürüttükleri araştırmalarının sonucunda yine gürültü yapma ve arkadaşlarını rahatsız etmeyi en sık karşılaşılan davranışlar olarak belirtirken bunların yanına sınıfta amaçsız gezinme, arkadaşlarını şikâyet etme, kavga ve akran zorbalığını eklemiştir. Ayrıca Kalender (2021), 2000-2021 yılları arasında gerçekleştirilmiş toplam 93 çalışmayı incelediği araştırmasının sonucunda en sık karşılaşılan davranışların sınıfta gereksiz yere konuşma, zorbalık içeren davranışlar (kaba konuşma, kavga vb.), arkadaşlarının dikkatini dağıtma ve şikâyet olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla araştırmamız sonuçlarının genel olarak literatür ile benzerlik gösterdiği ancak bazı spesifik davranışların görülme sıklığı bakımından farklılaştığı söylenebilir. Araştırmamız sonucunda da literatüre benzer şekilde dersin işlenişini engelleyen gürültü yapıcı ve zorbalık içeren davranışlar sıklıkla tespit edilmiştir. Buna göre; sınıftaki kişilerin eşyasına zarar verme, arkadaşını tehdit etme ve başkalarına bir şeyler fırlatma gibi zorbalık içeren davranışlar öne çıkmıştır. Ancak söz almadan konuşarak gürültü çıkarma davranışının ve şikâyet etmenin en seyrek davranışlar arasında tespit edilmiş olması literatürden farklılık göstermiştir. Bunların nedeni araştırmamıza katılan öğretmenlerin %40’ının 16 yıl ve üzerinde çalışma süresine sahip olmaları ve liselerde şikâyet etme davranışının diğer öğrenim düzeylerinden daha az görülmesi olabilir.

Öte yandan, az önemli davranışlarla karşılaşma sıklığını belirten ortalama puanın (2,86), biraz ve çok önemli davranışlara ait sıklık puanından (3,03) daha düşük olarak tespit edilmesi ve yapılan t-testi sonucunda biraz önemli ve çok önemli istenilmeyen davranışların görülme sıklık ortalamasının, az önemli davranışların görülme sıklığı ortalamasına göre anlamlı olarak daha yüksek (p<0,05) bulunması da az önemli davranışların görülme sıklık

ortalamasının daha seyrek olduğunu göstermiştir. Diğer bir anlatımla öğretmenler, daha önemli davranışlar ile anlamlı ölçüde daha sık olarak karşılaşmaktadırlar. Bu bulgu da literatürdeki farklı araştırmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. Çünkü Özer-Özgözgü (2007), Özdemir (2009), Kızıl (2019), Tekin (2019) ve Kalender (2021) tarafından yapılan araştırmalarda da en sık biçimde karşılaşılan davranışlar biraz veya çok önemli kategorilerinde yer almaktadır. Ayrıca Şenkulak (2010), çalışmasında araştırmamıza benzer şekilde davranışları gruplandırmış ve “biraz önemli” ve “çok önemli” istenilmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı ortalamasının, az önemli davranışların görülme sıklığı ortalamasına oranla anlamlı olarak daha yüksek ($p<0,05$) olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla araştırmamız bulguları bu çalışmayı desteklemiştir.

İstenmeyen türdeki öğrenci davranışlarının görülme sıklık oranlarının öğretmenlerin cinsiyetlerine göre incelenmesi sonucunda ise az önemli, biraz önemli ve çok önemli davranış olmak üzere istenilmeyen türdeki davranış gruplarının tamamında cinsiyete faktörü bakımından anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Erkekler öğretmenler, kadınlara oranla az önemli davranışlarla daha çok karşılaşmaktadırlar. “Biraz önemli” ve “çok önemli” davranışlar ile ise kadın öğretmenler erkeklere oranla daha fazla karşılaşmaktadırlar. Bu durumun nedeni, erkek öğretmenlerin fiziki yönden kadınlara kıyasla daha güçlü olmaları nedeniyle öğrencilerin kendilerini sınırlandırmaları olabilir. Literatürde genel olarak kadın ve erkeklerin karşılaştıkları davranışların anlamlı farklılık göstermediği belirtilmektedir (Sakallıoğlu, 2014; Tekin, 2019). Bu yönüyle araştırmamız sonuçları farklılık göstermiştir. Ancak Şenkulak (2010) kadınların az, biraz ve çok önemli olarak gruplandığı tüm davranışlar ile anlamlı olarak daha fazla karşılaştıklarını belirtmiştir. Bu yönüyle araştırmamız bu çalışmayı desteklemiştir. Ancak araştırmamızda az önemli davranışlar ile erkeklerin anlamlı olarak daha sık karşılaşması bu çalışmadan farklılık göstermiştir.

Öte yandan, öğrenciler tarafından gerçekleştirilen istenilmeyen yöndeki davranışlara karşılık, branş öğretmenlerinin kullandıkları yönetim ve stratejiler incelendiğinde ise yine önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre öncelikle öğretmenlerin, istenilmeyen öğrenci davranışları karşısından “en çok” başvurdukları stratejiler sırasıyla; öğrenciyle yapmış olduğu davranış hakkında konuşma, öğrenciye sınıf kurallarını hatırlatma, sınıftaki öğrencilerin tamamını ikaz ederek sınıf içi kuralları vurgulama, ders bitiminde öğrenciyle ayrıca konuşma, davranışını derhal bitirilmesini isteme, göz kontağı kurma, öğrencinin ismiyle seslenme, olumsuz davranış gösteren öğrenciyi derse katmaya çalışma olarak tespit edilmiştir. Buna göre ilk üç sırada öğrenci ile konuşmanın ve öğrenciye veya genel olarak sınıfa hitaben kuralların hatırlatılmasının bulunması öğretmenlerin pedagojik bilgi ve uygulama düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermesi bakımından oldukça olumlu bir sonuçtur. Öğretmenler bu uygulamaları ile sorunun kaynağını öğrenmeye dönük, davranışı düzeltme eksikli ve bunları yaparken öğrenciyi rencide etmeyen bir yaklaşım sergilemektedirler.

Branş öğretmenlerinin, istenilmeyen davranışlar karşısında “daha az” kullanmış oldukları yöntem ve stratejiler ise sırasıyla öğrenciyi sınıf içi eğitsel aktivitelere katmama, dersten dışarı çıkarma, müdüre yollama, söz hakkı vermeme, sevdiği şeylerden alıkoyma, onurunu kırma ile rehber öğretmenle görüşme ve öğrenciyi azarlama olarak tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin öğrenciyi sınıftan, eğitsel aktivitelere ve sevdiği şeylerden ayrı bırakma ile idarenin sürece dahil edilmesi seçeneklerini en son başvuru stratejiler olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular, en sık başvuru stratejiler ile birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin pedagojik bilgi ve uygulama düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu sonucunu desteklemektedir.

Literatürdeki benzer çalışmaların sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin istenilmeyen davranışlar karşısında araştırmamız sonuçlarına benzer şekilde yine uyarma, birebir konuşma, kuralları hatırlatma yollarını izledikleri görülmektedir (Özer-Özgözgü, 2007; Şenkulak, 2010; Sakallıoğlu, 2014; Kızıl, 2019; Tekin, 2019; Kalender, 2021). Dolayısıyla araştırmamız sonuçları literatür ile paralellik göstermiştir.

Ayrıca davranışa göre en sık başvuru stratejiler incelendiğinde ortaöğretim öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları 7 davranıştan 2’sine derhal davranışını sonlandırmasını isteme, 2’sine yaptığı davranış hakkında konuşma, 2’sine sınıfın kurallarını hatırlatma ve 1’ine öğrenciye adıyla seslenme biçiminde müdahale ettikleri tespit edilmiştir. Derhal davranışın sonlandırılmasının istendiği davranışlar, arkadaşını tehdit ve arkadaşına bir şeyler fırlatmadır. Bu, arkadaşlarına zarar verme söz konusu olduğunda öğretmenlerin öncelikle bu zararı durdurmaya yönelik davranış geliştirdiklerini göstermektedir. Aşırı gülme ve eşyaya zarar verme durumunda ise öğretmenler bu davranış hakkında konuşmayı tercih etmektedirler. Dolayısıyla öğretmenlerin bunlar karşısında, davranışın yanlışlığını açıklayarak uzun vadeli müdahale stratejisi tercih ettikleri görülmektedir. Sınıfın kurallarını hatırlatma biçimindeki

yaklaşım ise derste bir şeyler yiyip içme ile not yazıp iletme karşısında gerçekleştirilmektedir. Ayrıca derste amaçsızca dolaşma olduğunda öğretmenler genel olarak öğrenciye adı ile seslenmektedirler.

Öğretmenlerin kullandıkları stratejilerin kısa, orta veya uzun vadeli olma durumunun incelenmesi sonucunda ise genel olarak ortaöğretim öğretmenlerinin orta ve uzun süreli müdahale stratejilerini, kısa müdahale stratejilerine oranla anlamlı olarak daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu durumun sebebi; kısa vadeli yöntemlerin istenilmeyen öğrenci davranışlarını ortadan kaldırmak için orta ve uzun vadeli stratejilere kıyasla öğretmenler tarafından yeterli düzeyde görülmesi olabilir. Bu bulgu benzer bir çalışma yapan Şenkulak'ın (2010) bulgularından farklılık göstermiştir. Şenkulak (2010) kısa süreli yöntemlerin ve uzun vadeli stratejilerin, orta vadeli yöntemlerden anlamlı olarak daha fazla tercih edildiğini tespit etmiştir. Araştırmamızda orta ve uzun vadeli stratejilerin daha fazla tercih edilmesinin nedeni katılımcıların %40'ının en az 16 yıl kıdeme sahip olması, dolayısıyla daha tecrübeli olması olabilir. İlgili çalışmada bu oran %25'tir.

Öte yandan erkek ve kadın öğretmenlerin kısa ve orta vadeli yöntemleri uygulama sıklık ortalamaları bakımından anlamlı derecede farklılaştıkları tespit edilmiştir. ($p>0,05$). Diğer bir anlatım ile kısa ve orta vadeli müdahale stratejileri erkek ve kadın öğretmenlerce benzer düzeyde kullanılmaktadır. Uzun vadeli stratejiler bakımından ise; erkekler uzun vadeli stratejileri kadınlara göre anlamlı düzeyde daha çok kullanılmaktadır ($p<0,05$). Ayrıca erkek ve kadın öğretmenlerin kısa, orta ve uzun vadeli yöntem ve stratejileri kullanma sıklık oranlarına bakıldığında; kadın öğretmenlerin kısa süreli yöntemleri, erkek öğretmenlerinse uzun süreli stratejileri daha sıklık tercih ettikleri görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Yapılan araştırmaya benzer bir çalışma özel okulları kapsayacak şekilde yapılabilir. Daha ayrıntılı bir araştırmayla istenilmeyen türdeki, hangi davranışlar karşısında ne tür yöntemler daha etkili olabilmektedir, bunlar saptanabilir. İstenilmeyen türdeki öğrenci davranışlarıyla baş edebilmenin en önemli faktörlerinden birisi de bize göre; öğrencileri iyi anlayabilmek ve tanıyabilmektir. Bunun yolu da öğrenciyle empati kurmaktan ve onları anlamaya çalışmaktan geçmektedir. Empati yapılarak, sınıf içerisinde yapılması istenilmeyen o davranışı öğrencinin niçin yaptığı öğretmen tarafından daha iyi görülebilir ve istenilmeyen o davranışı kaldırmak adına en doğru yöntem bulunabilir. Öğretmenlerin tahammül seviyelerinin yükseltilmesi ve basit türden olumsuzluklar içeren davranışlar karşısında olumsuz davranışı görmezden gelme gibi görece daha yumuşak yöntemlerin kullanılmasıyla, istenilmeyen öğrenci davranışlarının ortadan kaldırılmasında azami düzeyde azalma görüleceği düşünülmektedir. Kısaca, hiç tepki vermemek bazen tepki vermektense daha etkili ve daha istendik yönde sonuçlar doğurabilmektedir.

Ayrıca öğretmen, istenilmeyen türden öğrenci davranışını bertaraf etme adına öğrenciye onur kırıcı tepkiler gösterip onu, arkadaşları nezdinde rencide edecek duruma düşürecek olursa bu durum öğrencide, istenilmeyen davranışın tesirinden daha büyük ve daha vahim etkiler meydana getirebilir. Bu gibi durum karşısında öğrenci, dersinden ve öğretmeninden soğuyarak okuldan uzaklaşabilir, telafisi güç sonuçlar oluşabilir. Bu nedenle istenilmeyen davranışlar karşısında öğretmenler daha dikkatli ve ılımlı davranarak daha yapıcı yöntemler sergileyebilmelidir. Öğretmenlik, öğrenci lehine olacak durumlarda, fedakârlık yapabilme erdemi göstermeyi de içinde saklı tutan bir meslek olma özelliğine sahiptir. İstenilmeyen davranış karşısında doğrudan ceza içeren bir öğretmen davranışı çoğu zaman doğru ve istendik sonuçlar ortaya çıkarmaz. Mutlak surette bir cezalandırma yoluna gidilecekse doğrudan ceza gerektiren bir davranış yerine öğrenciyi sevdiği bazı şeylerden alıkoymak şeklinde, ikinci tür ceza yoluna başvurulabilir.

KAYNAKÇA

- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*, 7(1): 231-274.
- Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: MEBYayınları.
- Beşdok, D. (2007). Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenilmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliklerinin değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği) (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Bolat, F. (2002). Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde davranışsal yeterliliklerinin öğrencilerce değerlendirilmesi (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dawson, C. (2015). *Araştırma Yöntemlerine Giriş* (A. Arı, Çev.). Konya: Eğitim Yayıncılık.
- Erden, M. (2001). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.). Boston: Pearson.
- Kalender, T. N. (2021). Sınıf yönetiminde istenilmeyen öğrenci davranışları konusunda Türkiye'de yapılmış akademik çalışmalar üzerine bir inceleme (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karip, E. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kılbaş, Ş. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Adana: Nobel Yayınevi.
- Kızıllı, A. (2019). Öğretmenlerin görüşlerine göre istenilmeyen öğrenci davranışları ve geliştirdikleri çözüm önerileri (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Korkmaz, İ., Kaya, Z. (2004) *İstenmeyen Davranışların Önlenmesi: Sınıf Yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özdemir, T. (2009). İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı ile öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özer-Özgözü, E. (2007). Lise öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenilmeyen davranışlarla baş etme stratejileri (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, B. (2002). *Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi: Sınıf Yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Pala, A. (2005). Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Dönük Disiplin Modelleri. *Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*,7(13), 171-179.
- Sakallıoğlu, A. (2014). Ortaokullarda görev yapan branş öğretmenlerinin sınıf içerisinde karşılaştıkları istenilmeyen davranışlar ve bunları yönetmede kullandıkları stratejiler (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenkulak, S. (2010). Ortaöğretim kurumlarında çalışan İngilizce öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenilmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların yarattığı sorunları çözme becerileri (Kayseri ili örneği) (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed). Boston: Allyn & Bacon.
- Tekin, E. (2019). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenilmeyen davranışlar ve bunlarla başa çıkma yöntemleri ile kişilik tiplerinin karşılaştırılması (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Tertemiz, N. (2006). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin: Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalçinkaya, M. (2006). *Sınıfta Disiplin Kuralları Belirleme ve Uygulaması: Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.